

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “ การศึกษาความคิดเห็นและการเข้าร่วมโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต เกษียณก่อนกำหนด ของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ” มุ่งศึกษาถึงความคิดเห็นที่มีต่อโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิตของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการกลุ่มหนึ่งที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนได้เสียโดยตรงกับโครงการอีกทั้งวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ยังต้องการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ตลอดจนการศึกษาถึงผลของการเปลี่ยนแปลงในชีวิตเมื่อได้ตัดสินใจเข้าร่วมโครงการไปแล้ว ซึ่งผลที่ได้สามารถเป็นข้อมูลใช้ในการวางแผนโครงการในอนาคต และปรับปรุงโครงการให้มีความเหมาะสม ลดผลกระทบได้ต่อไปจากกรณีศึกษาข้อมูลพบวา

5.1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการ 175 คน และไม่เข้าร่วมโครงการ 297 คน อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับเงินเดือน ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อายุ การรับราชการ ความพึงพอใจต่อบำเหน็จบำนาญที่ได้รับ อาชีพรองรับ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

กลุ่มข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงถึงร้อยละ 74.5 ของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังคมไทยถือว่าเพศหญิงเป็นบุคคลที่สองในการหาเลี้ยงครอบครัว มิใช่หัวหน้าครอบครัวการลาออกจากงานก็ยังมีหัวหน้าครอบครัวเป็นกำลังสำคัญ การลาออกมาเลี้ยงดูบุตรหรือทำอาชีพเสริมจึงง่ายกว่าเพศชาย จะเห็นได้จากกลุ่มครูที่เข้าร่วมโครงการมีสถานภาพสมรสแล้วกว่าร้อยละ 50

อายุเฉลี่ยของกลุ่มข้าราชการครูเท่ากับ 53.2 ปี ซึ่งเป็นตามข้อกำหนดของโครงการ ซึ่งต้องมีอายุ 50 ปีขึ้นไป ซึ่งถือเป็นกลุ่มคนทำงานที่มีอายุเข้าใกล้วัยเกษียณอายุตามกำหนด (60 ปี) ซึ่งกลุ่มนี้จะมีอายุการรับราชการนานเฉลี่ย 28.4 ปี ซึ่งถือว่าทำงานมานานย่อมมีความจำใจและเมื่อยหน่ายในงานมากกว่า โดยตนเองก็มีระดับเงินเดือนที่สูงกว่า 25,000 บาทขึ้นไป จึงสามารถคำนวณร่วมกับอายุราชการออกมาเป็นจำนวนเงินการรับบำเหน็จบำนาญจำนวนมาก

ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 69.7) จึงมีความพึงพอใจในบำเหน็จบำนาญที่ได้รับ ในขณะที่ครูผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีอาชีพที่สองทำอยู่แล้ว และมีความพร้อมในการทำงานใหม่ การตัดสินใจลาออกจากราชการจึงง่ายกว่ากลุ่มผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ

5.1.2 ปัจจัยจูงใจ

เมื่อพิจารณาปัจจัยจูงใจที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการครู ทั้งหมด 10 ด้าน ได้แก่ ความพึงพอใจ จำแนกด้าน ความสำเร็จของงาน การได้รับการยกย่อง ในลักษณะงาน ความรับผิดชอบในการทำงาน ความก้าวหน้าในงาน ความพอใจต่อการปกครองบังคับบัญชา สภาพแวดล้อมการทำงาน ความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ความมั่นคงในงาน นโยบายของหน่วยงาน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ด้านความพอใจในความสำเร็จของงาน และความรับผิดชอบในงาน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และมีค่าเฉลี่ยจำนวนใกล้เคียงกันทั้งกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วม ทั้งนี้เนื่องจากทั้งสองกลุ่มมีจิตสำนึกของอาชีพรับราชการ ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามปกติเป็นกิจวัตร โดยมีความคาดหวังในการทำงานและพอใจในความสำเร็จจากงาน โดยมีความรับผิดชอบพอประมาณต่องาน ซึ่งถือเป็นภารกิจหน้าที่พึงปฏิบัติโดยทั่วไปของข้าราชการ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการครู ซึ่งถือเป็นแม่แบบการสั่งสอน การเรียนรู้แก่บุคคลเป็นเสมือนแม่พิมพ์ของชาติ ในขณะที่ความสัมพันธ์ของทั้งสองกลุ่มต่อเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับปกติ ใกล้เคียงกัน อีกทั้งผู้เข้าร่วมโครงการ และไม่เข้าร่วมโครงการต่างก็มีความคิดเห็นตรงกันว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของสังคมโดยรวม ที่ถือว่าอาชีพรับราชการเป็นอาชีพที่มั่นคงที่สุดของสังคมไทย

แต่ความแตกต่างระหว่างกลุ่มครูผู้เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการที่ปรากฏเห็นชัด ก็คือ กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความไม่พอใจต่อการปกครองบังคับบัญชาเป็นอย่างมาก รองลงมาคือ ไม่พอใจต่อความก้าวหน้าในการทำงาน ไม่พอใจต่อลักษณะงานที่ทำ และไม่พอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในขณะที่กลุ่มผู้ไม่เข้าร่วมโครงการมีความรู้สึกปกติ เช่นเดียวกับการยกย่องนับถือ ที่กลุ่มผู้เข้าร่วมรู้สึกว่าได้รับการนับถือระดับปกติไม่พิเศษกว่าคนอื่น แตกต่างจากผู้ไม่เข้าร่วมโครงการที่รู้สึกว่าได้รับการยกย่องนับถือสูงและรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งความแตกต่างของปัจจัยเหล่านี้ ในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการ อาทิ ภาวะบีบคั้นรู้สึกว่าได้ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือผู้บังคับบัญชาไม่ชอบ การทำงานต่อไปโดยไม่มีโอกาสความก้าวหน้า และลักษณะงานที่ทำจำเจซ้ำซาก และมีสภาพแวดล้อมไม่เหมาะสม และความรู้สึกว่าสังคมก็ไม่ได้ให้การ

ยกย่องตนในระดับพิเศษเลย ปัจจัยหลายประการเหล่านี้เมื่อเข้ามากระทบต่อครูอยู่ตลอดก็จะเป็นตัวเร่งให้ครูตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนดได้ง่ายและเร็วขึ้น

5.2 อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อโครงการการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ และการวิเคราะห์ผลการเปลี่ยนแปลงในชีวิตภายหลังจากเข้าร่วมโครงการนั้น สามารถแยกอภิปรายได้ดังนี้

5.2.1 อภิปรายความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อโครงการ

การศึกษาวิเคราะห์ความคิดเห็นของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีต่อโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต เกษียณก่อนกำหนด ครั้งนี้จำแนกความคิดเห็นของครูต่อโครงการออกเป็น 3 ด้าน คือด้านประโยชน์ของโครงการ ด้านนโยบายของโครงการ และการดำเนินการทางปฏิบัติของโครงการ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านความคิดเห็นที่มีต่อประโยชน์ของโครงการ กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจและเห็นด้วยต่อโครงการ โดยถือว่าตนเองเมื่อเข้าโครงการสามารถช่วยเหลือเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ เป็นการประหยัดงบประมาณภาครัฐ โดยมีความคิดเห็นที่ดีต่อโครงการที่ถือว่ามีโอกาสและทางเลือกการตัดสินใจแก่ตนเองได้ และโครงการสามารถแก้ปัญหาส่วนตัว อาทิ ปัญหาภาระหนี้สิน ซึ่งกลุ่มข้าราชการครูกว่าร้อยละ 60 ของข้าราชการครูทั่วประเทศเป็นผู้มีหนี้สิน โดยเฉลี่ยมีหนี้สินคนละ 160,000 บาท (วารสารข้าราชการครู, 2541,31) และรับปัญหาภาระดอกเบี้ยเงินกู้ ซึ่งการเข้าร่วมโครงการผู้เข้าร่วมจะได้รับสิทธิประโยชน์ เงินพิเศษ 7 เดือน (อัตราเงินเดือนสุดท้าย X ระยะเวลา 7 เดือน) ซึ่งสามารถนำไปชดใช้เงินต้นหรือผ่อนชำระลดภาระหนี้สินได้ ในขณะที่เดียวกัน การเข้าร่วมโครงการก็สามารถแก้ไขปัญหาส่วนตัวได้ อาทิ ลดความไม่สะดวกในการเดินทาง ลดปัญหาสุขภาพ ผู้เข้าร่วมโครงการมีชีวิตประจำวันใหม่ มีเวลาดูแลสุขภาพของตนเอง ลดปัญหาการดูแลเลี้ยงดูบุตร ผู้เข้าร่วมโครงการมีเวลาเอาใจใส่เลี้ยงดูบุตรหลานมากขึ้น แต่ประเด็นความคิดเห็นด้านสิทธิประโยชน์ กลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการยังมีความคิดเห็นต่อสิทธิประโยชน์ในระดับปานกลางเท่านั้น ในขณะที่ในกลุ่มครูที่ไม่เข้าร่วมโครงการ มีความคิดเห็นไปในทิศทางระดับกลาง และไม่เห็นด้วยต่อโครงการเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเห็นว่าโครงการให้สิทธิประโยชน์น้อยกว่าการชกแจงและประชาสัมพันธ์ให้ข้าราชการเข้าร่วมโครงการมากขึ้น

หน่วยงานภาครัฐจึงอาจต้องพิจารณารายละเอียดของโครงการ โดยเฉพาะด้านการกำหนดสิทธิประโยชน์แก่ผู้เข้าร่วมโครงการให้มากขึ้น เป็นการเพิ่มแรงจูงใจให้ข้าราชการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากขึ้น

2) ด้านความคิดเห็นที่มีต่อนโยบายของโครงการ กลุ่มเข้าร่วมโครงการ และไม่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในทุกด้าน โดยเห็นว่านโยบายเก็ยก่อนกำหนดควรจัดให้มีทุกปี เพื่อเปิดโอกาสและเป็นทางเลือกที่ดีแก่ข้าราชการ โดยเห็นว่าควรเพิ่มจำนวนเงินจูงใจให้มากขึ้น และเพิ่มระดับขั้นตำแหน่งสูงขึ้นอีก 1 ขั้น รวมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้มีอายุต่ำกว่า 50 ปี ลงมาได้เข้าร่วมโครงการ และมีนโยบายที่ยืดหยุ่นให้ผู้เข้าร่วมโครงการสามารถกลับเข้ารับราชการใหม่เป็นลูกจ้างรายปีได้ ส่วนความคิดเห็นนโยบายเก็ยก่อนกำหนด ทั้งสองกลุ่มมีทัศนคติว่าโครงการอาจก่อให้เกิดการขาดแคลนบุคลากรคุณภาพในสถานศึกษาได้ เมื่อมีการลดจำนวนบุคลากรไปแล้วสถานศึกษา โรงเรียน ควรต้องมีการทดแทนอัตรากำลังในสัดส่วนที่เหมาะสม และมีนโยบายการพัฒนายกระดับคุณภาพของบุคลากรให้สูงเพิ่มขึ้นด้วยอีกทางหนึ่ง

3) ด้านความคิดเห็นในทางปฏิบัติของโครงการ กลุ่มไม่เข้าร่วมโครงการมีความคิดเห็นด้านลบต่อการประชาสัมพันธ์ของโครงการ และมีความรู้สึกว่ายุ่งยากและเกรงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากความไม่แน่นอนของโครงการ ส่วนกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีปัญหาจากความล่าช้า ผิดพลาดจากการรับสิทธิประโยชน์ อาทิ การได้รับเงินล่าช้าจากบางหน่วยงานต้นสังกัด มีปัญหาในการคำนวณเงินบำเหน็จบำนาญและอายุราชการ ภาษีที่ต้องชำระ การเบิกค่ารักษาพยาบาล ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน กพ.) ควรต้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์โครงการให้ข้าราชการทุกหน่วยได้รับรู้ เข้าใจโครงการอย่างพอเพียง ตลอดจนปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการด้านสิทธิประโยชน์ให้มีความรวดเร็วสะดวกและเป็นธรรมแก่ผู้เข้าร่วมโครงการยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถเปรียบเทียบตามแผนภูมิที่ 5.1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 5.1

สรุปแผนภูมิความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีต่อโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต

ข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการ	ข้าราชการครูที่ไม่เข้าร่วมโครงการ
<p>1. ความคิดเห็นด้านประโยชน์ของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สามารถช่วยเหลือประเทศชาติในการประหยัดงบประมาณ - โครงการให้โอกาสในทางเลือกที่ดีอีกทาง - โครงการสามารถแก้ปัญหาส่วนตัวได้ เช่น ลดภาระหนี้สิน ปัญหาการเดินทาง ปัญหาสุขภาพ และปัญหาครอบครัว - สิทธิประโยชน์ค่าตอบแทนมากพอ <p>2. ความคิดเห็นด้านนโยบายของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - โครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิตควรจัดให้มีขึ้นทุกปี - เปิดโอกาสให้ข้าราชการที่มีอายุต่ำกว่า 50 ปีมีสิทธิเข้าโครงการ - เพิ่มจำนวนเงินจูงใจให้มากขึ้น - เพิ่มระดับตำแหน่ง <p>3. ความคิดเห็นด้านทางปฏิบัติของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การประชาสัมพันธ์โครงการปานกลาง - การสนับสนุนการเข้าร่วมโครงการของหน่วยงานดี - มีความยุ่งยากและกลัวไม่ได้รับความเป็นธรรม - ความล่าช้าต่อผลตอบแทน <p>ความผิดพลาดในการรับสิทธิประโยชน์ค่อนข้างมาก</p>	<p>1. ความคิดเห็นด้านประโยชน์ของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ไม่แน่ใจว่าการเข้าร่วมโครงการเป็นการลดงบประมาณของประเทศชาติ - ไม่แน่ใจว่าเข้าร่วมโครงการจะเป็นการเปิดโอกาสทางเลือกที่ดีได้ - ไม่เห็นด้วยว่าโครงการจะช่วยเหลือปัญหาส่วนตัวได้ - สิทธิประโยชน์ค่อนข้างน้อย <p>2. ความคิดเห็นด้านนโยบายของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความคิดเห็นตรงกับข้าราชการครูที่เข้าร่วมโครงการทุกเรื่อง <p>3. ความคิดเห็นด้านทางปฏิบัติของโครงการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การประชาสัมพันธ์โครงการเพื่อให้เกิดความเข้าใจควรจะมีมากกว่านี้ - ความคิดเห็นตรงกับผู้เข้าร่วมโครงการ

5.2.1 อภิปรายผลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

จากการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร ครั้งนี้พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของครูอยู่ 5 ตัวแปร โดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) อาชีพรองรับ

อาชีพรองรับเป็นตัวแปรอันดับแรกที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการหรือไม่เข้าร่วมโครงการ โดยกลุ่มข้าราชการครูที่มีอาชีพที่สองอยู่แล้ว หรือมีอาชีพเสริมนอกเหนือจากอาชีพครูอยู่แล้ว มีแนวโน้มจะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เพทาย วิเศษพจนกิจ (2520) ที่พบว่า การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการของสตรี โครงการสารภี-ข้าวเมง ส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักและอาชีพเสริม ซึ่งมีรายได้สูงเพียงพอ ซึ่งผลเช่นนี้อาจเกิดจากการมีอาชีพที่สองหรืออาชีพเสริมเปรียบเสมือนตัวเองมีได้สูญเสียงาน ยังมีงานและมีรายได้ซึ่งในอาชีพที่สองหรืออาชีพเสริมนี้บางครั้งมีรายได้มากกว่าอาชีพรับราชการครู อีกทั้งผู้เข้าร่วมโครงการสามารถทุ่มเวลาทำงานได้อย่างเต็มเวลามากขึ้น เป็นภาระที่สนุกสนานควบคุมบริหารงานได้อย่างอิสระคล่องตัวมากกว่าการอยู่ภายใต้กฎระเบียบราชการ การมีอาชีพอื่นรองรับ จึงทำให้ข้าราชการครูตัดสินใจเข้าร่วมโครงการได้ง่ายขึ้น

2) ความพึงพอใจต่อการปกครองบังคับบัญชา

ความพึงพอใจต่อการปกครองบังคับบัญชาเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นอันดับสองที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีความไม่พอใจต่อการปกครองบังคับบัญชา มีความรู้สึกที่ตนเองไม่ได้รับความเป็นธรรม มีปัญหากับผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชามีความลำเอียง กลั่นแกล้ง หรือทัศนคติไม่ตรงกันกับผู้บังคับบัญชา ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลทำให้เกิดความเบื่อหน่ายหมดกำลังใจและไม่อยากทำงานอีกต่อไป จึงตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กลุ่มวิจัยและพัฒนาระบบราชการ (2539) ซึ่งศึกษาสาเหตุการลาออกของข้าราชการพลเรือน พบว่าปัญหาเกี่ยวกับผู้บังคับบัญชาเป็นตัวเร่งในการตัดสินใจลาออกของข้าราชการพลเรือน ซึ่งความไม่พอใจต่อการปกครองบังคับบัญชา แม้จะเป็นส่วนเสริมให้เกิดการเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนดมากขึ้น แต่ก็เป็นตัวแปรด้านลบ ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์นี้ในหน่วยงานมากๆ ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา และความสามัคคีในหน่วยงาน มีผลให้ประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานอ่อนแอลง

3) ความพึงพอใจต่อจำนวนบำเหน็จบำนาญ

ความพึงพอใจต่อบำเหน็จบำนาญที่ได้รับมีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ สอดคล้องกับการศึกษาของ รณรงค์ เสาเหม (2541) ที่พบว่าข้าราชการสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีตัดสินใจเกษียณอายุราชการก่อนกำหนด จากความพึงพอใจด้านค่าตอบแทนพิเศษ และตามแนวคิดของ Alderfer ที่พบว่าสิ่งจูงใจในการตัดสินใจของมนุษย์นั้น การตอบสนองด้วยค่าจ้างและรายได้เป็นปัจจัยสำคัญยิ่ง ทั้งนี้อาจมีเหตุผลจากผู้เข้าร่วมโครงการจะได้รับสิทธิพิเศษสามารถคำนวณบำเหน็จบำนาญโดยใช้สูตรปกติเดิม และได้รับเงินก้อนพิเศษอีก 7 เท่าของเงินเดือน ซึ่งเป็นจำนวนเฉลี่ย 170,000 บาทขึ้นไป (ใช้ฐานคำนวณอัตราเงินเดือนสุดท้าย 25,000 บาท/เดือน) และหากข้าราชการเป็นสมาชิก กบข. (กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ) ก็ยังจะได้รับเงินก้อนจาก กบข. อีก ผู้เข้าร่วมโครงการขั้นต่ำได้รับเงินก้อนวงเงินไม่น้อยกว่า 400,000 บาท จำนวนบำเหน็จบำนาญที่ได้รับจึงเป็นข้อจูงใจสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ

4) ความพึงพอใจต่อความก้าวหน้าในงาน

ความพึงพอใจต่อความก้าวหน้าในงานเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 ที่มีอิทธิพลแบ่งกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการและไม่เข้าร่วมโครงการออกจากกัน โดยผู้ที่มีความก้าวหน้าในการทำงานสูง ย่อมมีความชื่นชอบในงาน เนื่องจากถือเป็นผู้ประสบความสำเร็จและความก้าวหน้าในงานเป็นอย่างดี จึงยอมไม่เข้าร่วมโครงการ สอดคล้องกับแนวคิดของ David C. McGlelland (1953:61) ที่พบว่ามนุษย์มีสิ่งจูงใจให้ชื่นชอบ และรักในงานนั้น หากงานที่ทำมีผลสำเร็จ และตนเองมีความก้าวหน้า ก็จะมี ความพึงพอใจชื่นชอบในงาน ในขณะที่ผู้ไม่ประสบความสำเร็จ และตนเองมีความก้าวหน้า ก็จะมี ความพึงพอใจชื่นชอบในงานในขณะที่ผู้ไม่ประสบความสำเร็จสูงกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันได้ ความรู้สึกต้องการและความรู้สึกสูญเสียในอาชีพราชการจึงน้อยกว่า การตัดสินใจเข้าร่วมโครงการจึงง่ายกว่า

5) อายุราชการ

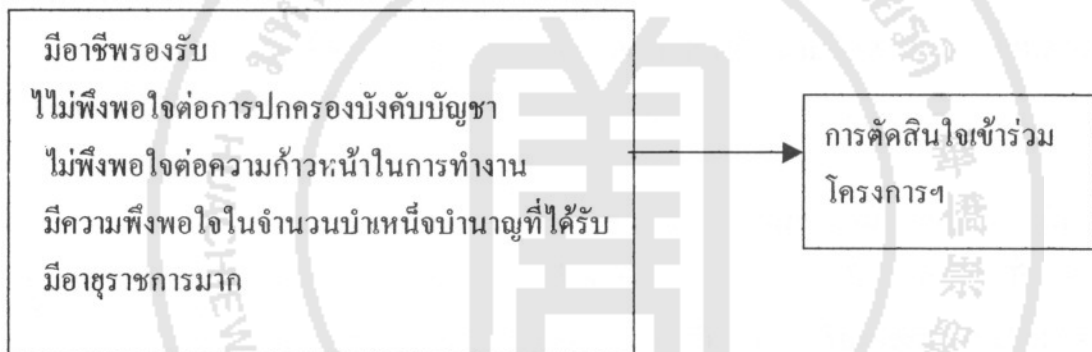
อายุราชการเป็นตัวแปรตัวที่ 5 และเป็นลำดับสุดท้ายที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนด โดยผู้มีอายุราชการมากกว่าจะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการมากกว่าผู้มีอายุราชการน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องจากอายุราชการมีผลโดยตรงต่อการคำนวณบำเหน็จบำนาญและเงินสะสมจาก กบข. ผู้มีอายุราชการมาก คือ ข้าราชการที่ทำงานมานานย่อมมีเงินเดือนสูงด้วย อายุราชการจึงเป็นปัจจัยส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐกิจด้วย ผู้ได้รับบำเหน็จบำนาญจำนวนมากย่อมมีความคิดว่าภายหลังออกจากงานตนเองจะไม่ยากจน ยังมีรายรับที่สามารถเลี้ยงชีพได้เป็นอย่างดี และในอีกเหตุผลหนึ่ง กลุ่มผู้มีอายุราชการมากก็ย่อมมี

ความเคยชินเมื่อหน่วยงานทำงานที่จำเจ ซ้ำซาก ภาวะความอดทนเริ่มลดน้อยลงตามกาลเวลาที่เพิ่มขึ้น การตัดสินใจหยุดตัวเองเพื่อพักผ่อนและทำใจว่าตนเองได้เสียสละทำงานรับใช้ประเทศชาติมาแล้วเป็นระยะเวลาอันยาวนานจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ สอดคล้องกับการศึกษาของรณรงค์ เสาเหม (2541) ที่พบว่าระยะเวลาที่รับราชการเป็นตัวแปรจูงใจให้ข้าราชการสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เกษียณอายุราชการก่อนกำหนด พิจารณาแผนภูมิที่ 5.2

แผนภูมิที่ 5.2

แสดงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต เกษียณก่อนกำหนดของข้าราชการครูกลุ่มโรงเรียนกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร

ปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยจูงใจ

5.2.3 ผลการเปลี่ยนแปลงในชีวิตภายหลังเข้าร่วมโครงการ

ผลการเปลี่ยนแปลงในชีวิตของกลุ่มข้าราชการครูจำแนกตามด้านสำคัญ 5 ประการ คือ ด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และด้านอาชีพ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1) ด้านจิตใจ

ผู้เข้าร่วมโครงการมีสภาวะจิตใจที่ดีขึ้นเป็นอย่างมาก โดยถือเป็นกลุ่มที่สละแล้วซึ่งยศและตำแหน่งหน้าที่ ความวิตกกังวลและความเครียดจากภาระรับผิดชอบในงานหมดสิ้นไป ด้านจิตใจจึงมีความผ่อนคลาย ผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จึงมีสุขภาพจิตที่เป็นสุขการเปลี่ยนแปลงในชีวิตด้านสุขภาพจิตโดยรวมดีขึ้น

2) ด้านสังคม

ผู้เข้าร่วมโครงการยังมีกิจกรรมด้านสังคมในระดับปกติ เนื่องจากธรรมชาติของสังคมไทย นอกจากกิจกรรมกลุ่มในงานยังมีกิจกรรมกลุ่มอื่นๆ ที่สามารถเข้าร่วมได้อีกมากมาย โอกาสในการคบเพื่อนฝูงและการทำประโยชน์แก่สังคมเปิดกว้างอยู่เสมอ ผู้เข้าร่วมโครงการจึงมีวิถีชีวิตทางสังคมไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก การเปลี่ยนแปลงในชีวิตด้านสังคมอยู่ในระดับปกติ

3) ด้านครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงในชีวิตทางด้านครอบครัว ผู้เข้าร่วมโครงการมีรูปแบบชีวิตที่หลุดพ้นภาระรับผิดชอบจากงานราชการ ซึ่งเมื่อดำเนินเวลาภายใน 1 วัน (24 ชม.) ผู้เข้าร่วมโครงการมีเวลาเป็นอิสระเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 8-12 ชม.ต่อวัน จึงสามารถมอบเวลาให้แก่ครอบครัว สร้างความใกล้ชิดความอบอุ่นให้แก่ครอบครัวได้มากขึ้น อีกทั้งการลาออกจากราชการ โดยตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเป็นเรื่องสำคัญในชีวิต ซึ่งต้องผ่านการไตร่ตรองคิดคำนึงแล้วเป็นอย่างดี ทั้งจากข้าราชการครู และครอบครัวเอง การยอมรับของคนในครอบครัวจึงไม่เปลี่ยนแปลงโดยรวมแล้วการเปลี่ยนแปลงในชีวิตด้านครอบครัวดีขึ้น

4) ด้านเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงในชีวิตด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากการเข้าร่วมโครงการส่งผลให้ภาวะเงินประจำรายเดือนลดลง ภาวะการเก็บออมจึงลดลงตามไปด้วย แต่ในขณะเดียวกันผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีอาชีพที่สองหรืออาชีพเสริม จึงยังมีความพอเพียงต่อระดับรายรับรายจ่ายโดยรวมแล้วการเปลี่ยนแปลงในชีวิตด้านเศรษฐกิจจึงมีทั้งภาวะไม่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ยกเว้นในด้านการออมซึ่งลดลง

5) ด้านอาชีพ

นับว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการมีการเตรียมพร้อมด้านอาชีพเป็นอย่างดีก่อนการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการ โดยมีความถนัดและความพึงพอใจในอาชีพใหม่ และสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเองในงานอาชีพใหม่ได้เป็นอย่างดี และสามารถสร้างอาชีพขึ้นเองโดยมีความสะดวกสบายในอาชีพใหม่ได้ การเปลี่ยนในชีวิตของผู้ร่วมโครงการด้านอาชีพ จึงมีแนวโน้มทิศทางดีขึ้น ซึ่งเราสามารถสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด แสดงในแผนภูมิที่ 5.2 โดยข้าราชการครูที่มีอาชีพที่สองหรืออาชีพเสริมที่มีรายได้ และไม่พึงพอใจต่อการปกครองบังคับบัญชา และความก้าวหน้าในการทำงาน มีอายุราชการเป็นเวลานาน และมีความพึงพอใจในจำนวนบำเหน็จบำนาญที่ได้รับเมื่อเข้าร่วมโครงการ มีแนวโน้มที่จะตัดสินใจเข้าร่วมโครงการเกษียณอายุก่อนกำหนด

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษาดังนี้

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (กพ.) จะต้องปรับปรุงการประชาสัมพันธ์โครงการให้ข้าราชการทุกกลุ่มมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง ในสาระสำคัญต่างๆ ของโครงการ ตลอดจนปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีความสะดวกเหมาะสมแก่ผู้เข้าร่วมโครงการกว่าที่เป็นอยู่เดิม จึงจะสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ให้ข้าราชการเข้าร่วมโครงการปีละไม่ต่ำกว่า 30,000 คน อย่างต่อเนื่อง
- 2) ในภาพที่สะท้อนจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการในรูประบบราชการยังมีปัญหาอยู่หลายประการ ทั้งระบบการปกครอง กฎระเบียบ ผู้บังคับบัญชา รวมถึงความก้าวหน้าในการทำงาน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน มิฉะนั้นจะเกิดภาวะกดดันให้มีการลาออกของบุคลากรคุณภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรครู อาจารย์ผู้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณวุฒิระดับสูง ซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการผลิตนักเรียน นักศึกษาอย่างมีคุณภาพได้ การพัฒนาองค์กรของหน่วยงานภาครัฐ จึงควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ภายใต้การส่งเสริมระบบคุณธรรมและมีความโปร่งใส
- 3) ควรมีการปรับปรุงรายละเอียดเนื้อหาสาระของโครงการ ซึ่งหากไม่กระทบต่อระบบงบประมาณ โดยการพิจารณาเสนอสิ่งจูงใจแก่ผู้เข้าร่วมโครงการให้มากขึ้น อาทิ เพิ่มจำนวนเงินจาก 7 เดือนเป็น 10 เดือน เปิดทางเลือกการเพิ่มระดับซีให้อีก 1 ชั้นแก่ข้าราชการพลเรือนเหมือนกับข้าราชการทหารที่เพิ่มยศให้อีก 1 ยศ หรือการลดอายุผู้มีสิทธิเข้าร่วมโครงการ เป็นต้น
- 4) ควรมีมาตรการติดตามประเมินผลโครงการ โดยเฉพาะมีมาตรการสนับสนุนช่วยเหลือส่งเสริมเป็นพี่เลี้ยงด้านอาชีพ หรือด้านการแนะนำปรึกษาปัญหาให้แก่ผู้ร่วมโครงการ โดยเฉพาะกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการที่ประสบปัญหาต่างๆ ภายหลังจากเกษียณอายุราชการ
- 5) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการควรมีการโครงการอบรมอาชีพเสริมแก่ผู้เข้าร่วมโครงการเปลี่ยนเส้นทางชีวิต และข้าราชการครูเพื่อเป็นการเสริมรายได้ช่องทางหนึ่ง

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเจาะลึก (Case Study) ในเชิงคุณภาพโดยศึกษาวิถีชีวิตของผู้เข้าร่วมโครงการแต่ละรายว่ามีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด คุณภาพชีวิตดีขึ้นหรือแย่ลง อันจะเป็นการประเมินผลสำเร็จของโครงการในทางอ้อมอีกด้วย
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มข้าราชการกลุ่มอื่นเพื่อทราบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและทัศนคติของข้าราชการที่มีต่อโครงการให้ทั่วถึง อันจะเป็นข้อมูลปรับปรุงการดำเนินงานโครงการให้ประสบความสำเร็จได้ดีขึ้นต่อไป
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยจำลอง Model โครงการหลายรูปแบบแล้วทำการประเมินเปรียบเทียบหารูปแบบ การลดอัตรากำลังคนภาครัฐในวิธีอื่นนอกเหนือจากการใช้วิธีการเกษียณก่อนกำหนด อาทิ Model การให้สิทธิแก่ผู้ทำงานราชการตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปเข้าร่วมโครงการเกษียณก่อนกำหนด โดยสามารถได้รับเงินบำเหน็จบำนาญต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 25 ปีภายหลังเข้าร่วมโครงการ เป็นต้น